

Lesbipaar adopteeris lapsed ja kaebas riigi kohtusse

KANNATUS KATKES Samasoolised paarid ei jaksa enam pealt vaadata riigikogulaste kemplemist kooseluseaduse üle, vaid haarasid ohjad enda kätte.

MARIAN MÄNNI

marian.manni@ekspress.ee

Tiina ja Ave (*nimed muudetud*) teadsid, et jäävad kokku, esimesest silmapilgust alates. Nad loevad teineteise mõtteid poolt lauselt. Neile meeldib mere ääres jalutada, ööklubides nad ei käi, pakaselist talve ei armasta. Tollal kolmekümnele lähenevad naised unistasid perekonnast. Laste nimedki olid välja valitud.

Kuus aastat hiljem elavad nad ühises kodus Tallinna lähistel, kaks eelkooliealist last lippavad aias ringi. Mõlema naise sõrmes helgib kuldsõrmus.

Pojal on suured rosinasilmad, tütre lai naeratus pühib vihmapiilved minema. Ühe lapse tõi ilmale üks emadest, teise teine. Isamaterjal telliti maailma suurimast spermangast Cryos.

Lapsed pole veel küsinud, miks neid emmed kasvatavad ja mis isist sai, aga Tiina ja Ave on valmis vastama.

Perekonnad ongi erinevad, kõige tähtsam on armastus, ütlesid nad. Paljud lapsed kasvavad niigi isata.

Perekonnaõnne varjutab vaid väike puudus rahvastikuregistris, mis ei luba vanemateks märkida kaht samasoolist inimest. Selle pisikesse süsteemivea tõttu kaebasid nad rahvastikuregistrit haldava sise-ministeeriumi kohtusse.

Notarid ometi hoiatasid

Tiina ja Ave jälgisid pingsalt riigikogus peetud vaidlusi kooseluseaduse üle. Mängus oli nende pere tulevik.

Selle aasta algul kooseluseadus lõpuks jõustus - ilma rakendusaktideta, suure käruga ja väga napilt. Poolt hääletas 40 saadikut, 38 olid vastu. Iga paar soost olenemata võis notari juures kooselu ametlikult registreerida.

Samas soovitas notarite koja esimees **Tarvo Puri** kooselu sõlmimisega oodata, kuni on kehtestatud ka rakendusaktid. Sest registrisse kooselusi ja lapsendamisi veel kanda ei saa.

Aga oli ka teisel arvamusel notareid.

Notar **Priidu Pärna** kutsus enda juurde registreerima kõiki paare, olgu naised või mehed või mõlemad.

Tema juurde panidki aja kinni Tiina ja Ave, kellest said ühed esimesed Eestis kooselu sõlminud samasoolised.

Oli külm talvepäev, nad tõmbasid jalga püksid ja saapad, ei mingeid valgeid kleite ega roose rinnas. „Kui oleksin mehega abiellunud, oleksin samuti notari juures kooselu sõlminud, ilma trianglita,“ arvas Ave.

Muidu pole kooselulepingus midagi erilist. Ainult juurde palusid naised lisada lause, et plaanivad lapsendada teineteise lapse. Poja ja tütre pärast kooselu sõlmitigi. Kui midagi peaks ühe vanemaga juhtuma, oleks lapsed kaitstud.

Õhtul sõid vastkoosellunud kooki ja jõid šampanjat, aga pikka pidu ei peetud, sest õige kadalipp alles ootas ees. Seda teadsid mõlemad.

Minu laps, sinu laps

Lapsendamise küsimus rippus tollal veel õhus. Ametlikult oli Avel poeg ja Tiinal tütar. Samal ajal kuuldus riigikogust signaale, et kooselupaaride peresisene lapsendamine võidakse üldse ära keelata. Ave ja Tiina otsustasid siiski proovida, enne kui küsimus lukku pannakse.

Jutte aga levis igasuguseid. Paljudele nende tütavatele samasoolistele peredele tundus targem oodata.

Eestis on vähemalt paarsada peret, kus vanemateks kaks ema või kaks isa, aga kooselu on neist registreerinud vaid 30 paari. Inimõiguste Keskuse võrdse kohtlemise valdkonna eksperdi **Kelly Grossthal**i sõnul peaksid nad keskuses andma juriidilist nõu, aga tihti aidatakse hoopis hirmudest üle saada. „Väga vähesed julgevad astuda sammu edasi ja kaitsta oma õigusi näiteks kohtus. Tiina ja Ave on selles mõttes tee-rajajad.“

Lapsendamine käis nagu iga paari puhul: visiit sotsiaaltöötaja juurde, virnade viisi ankeete ja küsimustikke, koduvisiit, käik psühhiaatri juurde. Ja lõpuks kohtukutse.

Kaks ja pool kuud hiljem ulatas

FOTO RAUNO VOLMAR

KOHTUSSE LASTE NIMEL: Ave ja Tiina on ühed vähestest Eesti lesbide ja geide seas, kes samasooliste paaride eest välja julgesid astuda.

Mis mõttes see e-riik on, kui pean kõikjal mapiga käima?

Harju Maakohtu kohtunik **Kaire Pullerits** Avelle ja Tiinale ühe paber. Sellest sai nende elu tähtsaim dokument, sest lõpuks oli kusagil mustvalgelt kirjas - lapsed on lapsendatud.

Õnne varjutas siiski lisatud lause, et rahvastikuregistrisse võib muutunud perekonnaseisu märkida alles siis, kui riigikogu ka rakendusaktid vastu võtab.

Nii et riigi silmis, rahvastikuregistri järgi, on Ave ja Tiina ikka veel üksikvanemad.

Ainsaks tõendiks vastupidisest on lapsendamise õnnetu kohtumäärus. Kui dokument ära kaoks, poleks sedagi.

Jooksevad ringi, dokumendid kaenlas

Kui Tiina ja Ave poega või tüdarta lasteaiajärgkorda soovivad panna, saab seda teha vaid üks neist, vastava lapse ema. „Kui ma login e-tervise portaali, näen ainult, et mul on

poeg. Teist last seal ei ole,“ ütleb Ave. „E-kooliga hakkab kunagi sama lugu olema.“

Kui naised sooviks väljaspool Schengeni viisaruumi reisida, peaks nad kohtumääruse inglise keelde tõlkima ja reisile kaasa võtma. ID-kaardi asemel peavad nad asjaajamiseks kaasas kandma kaht suurt paberipatakat.

„Mis mõttes see e-riik on, kui pean kõikjal mapiga käima?“ küsib Ave.

Neil võttis mitu kuud aega, et üksikvanema rahalisest toetusest lahsti saada. Lapsepuhkust nad mõlema lapse eest võtta ei saa.

Siseministeeriumi rahvastiku toimingute osakonna juhataja **Enel Pungas** selgitas Ekspressile, et rahvastikuregistris muudatuste tegemiseks peab riigikogu kooseluseaduse rakendusaktid enne vastu võtma. Küsimus on puhtalt õiguslik.

Sellest on riigikogulased aga veel kaugel. Kooseluseadust prooviti tühistada ja rakendusaktide arutelu lükati pidevalt edasi. Võib juhtuda, et riigikogu praegusest koosseisust otsust ei tulegi.

Avel ja Tiinal pole aega uute valimisteni oodata. Selleks ajaks lähivad lapsed juba kooli. „Kui riik midagi ei tee, teeme ise,“ ütleb Ave.

Seepärast kaebasidki nad riigi kohtusse.

Nende advokaadi **Kalle-Kaspar Sepperi** sõnul on kooselu ometi sõlmitud ja lapsendamine toimunud. „Riik kohtleb aga üht lapsendajat teistest erinevalt ja see pole põhi-seadusega kooskõlas.“

Lisaks seab registrikande tegematajätmise tema sõnul ohtu ka lapsendamissaladuse, sest vanemad peavad käima ringi, kohtumäärus taskus, ja seda kõigile näitama.

Villand sai ilmselt ka õiguskantsler **Ülle Madisel**, kes paar nädalat tagasi saatis siseminister **Hanno Pevkurile** kirja. Perekonnaseisuasutus peab lapsendamise kohta tegema rahvastikuregistrisse kande hetkest, mil kohtunik on lapsendamise kinnitanud: „Iga register, mis seda õiguslikku fakti ei kajasta, sisaldab ebaõigeid andmeid.“

Kelle sõna peaksid registri haldajad kuulama - kohtunike või riigikogulaste? Sellele toob selgust Ave ja Tiina kohtutee. Pealtnäha väike protsess annab vastuse, kas lesbi- ja geipaaride lapsed on tavalised Eesti lapsed.

Lisaks Avelle ja Tiinale on veel kaks samasoolist paari kaevanud Eesti Vabariigi kohtusse.